DOMSTOLENS BESLUT (femte avdelningen)

den 13 juni 2006 *

I mål C-336/05,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan (Frankrike), genom beslut av den 7 september 2005 som inkom till domstolen den 15 september 2005, i målet

Ameur Echouikh

mot

Secrétaire d'État aux Anciens Combattants,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden J. Makarczyk samt domarna R. Schintgen (referent) och L. Bay Larsen,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: M. Poiares Maduro,
justitiesekreterare: R. Grass,

som avser att avgöra målet genom motiverat beslut i enlighet med artikel 104.3 första stycket i domstolens rättegångsregler,

efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Beslut

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 40–42 i samarbetsavtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Kungariket Marocko, undertecknat i Rabat den 27 april 1976 och godkänt av gemenskapen genom rådets förordning (EEG) nr 2211/78 av den 26 september 1978 (EGT L 264, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 5, s. 181) (nedan kallat samarbetsavtalet), artiklarna 64 och 65 i Europa–Medelhavsavtal om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan och Konungariket Marocko, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 26 februari 1996 och godkänt på gemenskapernas vägnar genom rådets och kommissionens beslut 2000/204/EG av den 24 januari 2000 (EGT L 70, s. 1) (nedan kallat associationsavtalet), samt artikel 12 EG och artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Ameur Echouikh och Secrétaire d'État aux Anciens Combattants (statssekreteraren för krigsveteraner) med anledning av den senares beslut att inte bevilja Ameur Echouikh en militär invaliditetspension.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 Artiklarna 40–42 i samarbetsavtalet ingår i avdelning III i detta avtal, som avser samarbete i fråga om arbetskraft.

4 Artikel 40 första stycket i samarbetsavtalet lyder enligt följande:

"Den behandling som varje medlemsstat ger arbetare med marockanskt medborgarskap skall vara fri från diskriminering på grund av nationalitet vad gäller arbetsvillkor och lön i jämförelse med medlemsstatens egna medborgare."

5 I artikel 41.1 i samma avtal föreskrivs följande:

"Med förbehåll för vad som föreskrivs i nedanstående punkter skall arbetare med marockanskt medborgarskap, och de familjemedlemmar som bor tillsammans med dem, i fråga om social trygghet åtnjuta en behandling som är fri från diskriminering

på grund av nationalitet jämfört med medborgarna i de medlemsstater där de är sysselsatta."

6 Artikel 42.1 i samarbetsavtalet har följande lydelse:

"Före utgången av det första året efter ikraftträdandet av detta avtal, skall samarbetsrådet utfärda tillämpningsbestämmelser till artikel 41."

7 Artiklarna 64 och 65 i associationsavtalet återfinns i avdelning VI i detta avtal, vilket bland annat avser socialt samarbete, i kapitel I, med rubriken "Bestämmelser om arbetare".

8 I artikel 64.1 i associationsavtalet föreskrivs följande:

"Den behandling som varje medlemsstat ger arbetare med marockanskt medborgarskap skall vara fri från diskriminering på grund av nationalitet vad gäller arbetsvillkor och lön i jämförelse med medlemsstatens egna medborgare."

9 Artikel 65.1 i nämnda avtal har följande lydelse:

"Om inte annat följer av följande punkter skall arbetare med marockanskt medborgarskap och de familjemedlemmar som är bosatta tillsammans med dem i

fråga om social trygghet åtnjuta en behandling som är fri från diskriminering på grund av nationalitet jämfört med medborgarna i de medlemsstater där de är sysselsatta.

Begreppet social trygghet omfattar de grenar av den sociala tryggheten som avser förmåner vid sjukdom och moderskap, vid invaliditet, vid ålderdom och till efterlevande, förmåner vid olycksfall i arbetet, vid sjukdomar, dödsfallsersättningar, förmåner vid arbetslöshet samt familjeförmåner.

..."

10 I artikel 67.1 i associationsavtalet föreskrivs följande:

"Före utgången av första året efter det att detta avtal har trätt i kraft skall associeringsrådet anta bestämmelser som säkerställer tillämpningen av principerna enligt artikel 65."

11 I enlighet med artikel 96.1 trädde associationsavtalet i kraft den 1 mars 2000.

12 I artikel 96.2 föreskrivs att från och med ikraftträdandet av associationsavtalet, skall detta avtal ersätta samarbetsavtalet.

Europakonventionen

13 Artikel 14 i Europakonventionen har följande lydelse:

"Åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i denna konvention skall säkerställas utan någon åtskillnad såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till en nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt."

14 Artikel 1 i tilläggsprotokollet till Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (nedan kallat tilläggsprotokollet) lyder:

"Varje fysisk eller juridisk person skall ha rätt till respekt för sin egendom. ..."

Den nationella lagstiftningen

15 Artikel L. 252-2 i lagen om militära invaliditetspensioner och pensioner för krigsoffer (code des pensions militaires d'invalidité et des victimes de la guerre) (nedan kallad lagen), vilken ingår i avdelning VII med rubriken "Vissa utlänningars ... rätt till förmåner enligt denna lag", har följande lydelse:

"Personer med utländskt medborgarskap och statslösa vilka inte har rätt till förmåner enligt dessa bestämmelser i kraft av själva lagen kan göra anspråk på de

förmåner som anges i denna lag när de tjänstgjort i den franska armén innan den skada som åberopas som grund för rätten till pension uppkommit, vare sig denna tjänstgöring var obligatorisk eller frivillig under följande omständigheter:

1. om de varit offer för de omständigheter som föreskrivs i avdelning III i kapitel II i första delen av lagen, [antingen] i Frankrike eller under deportation utanför Frankrike.

2. om skadorna uppkommit till följd av tvångsrekrytering i axelmakternas arméer.

Deras franska rättighetsinnehavare kan ansöka om samma förmåner.

Dessa personer skall inte ha rätt till dessa förmåner om de upphör att vara bosatta i Frankrike eller dess utomeuropeiska territorier som avses i artikel L. 137 i denna lag eller om de på egen begäran erhåller ett annat medborgarskap än sitt ursprungliga medborgarskap eller franskt medborgarskap."

16 Artikel L. 21 i lagen har följande lydelse:

"Ansökningar kan inges utan begränsning i tiden."

17 Artikel 71 i lag nr 59-1454 av den 26 december 1959 om finanslag för 1960 (JORF av den 27 december 1959, s. 12363) (nedan kallad lag av den 26 december 1959) har följande lydelse:

"I — Från och med den 1 januari 1961 skall pensioner, räntor eller livräntor som betalas ur statsbudgeten eller av offentliga organ, och som utbetalas till medborgare i de länder eller territorier som har tillhört Franska unionen eller gemenskapen eller som placerats under franskt protektorat eller fransk förvaltning, under den tid som innehavaren har rätt att åtnjuta dem ersättas av årliga utbetalningar i franc, beräknade på grundval av gällande nivåer för nämnda pensioner eller bidrag vid tidpunkten för deras omvandling.

II — Villkoren i varje enskilt fall och de frister inom vilka mottagarna av de ersättningar som avses i första stycket kan välja att omvandla denna ersättning mot en enda total ersättning motsvarande fem gånger den årliga ersättningen, regleras genom dekret.

..."

18 I en dom av den 30 november 2001 uttalade Conseil d'État (Frankrike) följande:

"I enlighet med artikel L. 1 i lag om civila och militära pensioner (code des pensions civiles et militaires de retraite) ... skall pensioner anses vara livslånga personliga ekonomiska förmåner till vilka rätt uppkommer genom de offentliganställdas tjänstgöring, vilka uppräknas i denna artikel, fram till dess att tjänsten upphör. Cour administrative d'appel de Paris gjorde sig därför inte skyldig till felaktig rättstillämpning när den ansåg att dessa pensioner var fordringar som skulle anses som tillgångar i den mening som avses i artikel 1 ... i tilläggsprotokollet ...

En åtskillnad mellan personer som befinner sig i en liknande situation i den mening som avses i bestämmelserna ... i artikel 14 i [Europakonventionen] är diskriminerande om den inte kan motiveras objektivt och sakligt ...

Det följer av själva lydelsen i artikel 71 ... i lag av den 26 december 1959 att medborgare i de länder som anges i denna artikel, därefter, med tillämpning av dessa bestämmelser, i stället för sin pension skall erhålla en ersättning som inte är uppräkningsbar enligt de villkor som föreskrivs i lag om civila och militära pensioner. Oavsett vilken som varit lagstiftarens avsikt såsom den framgår av förarbetena, gjorde denna domstol sig därför inte skyldig till felaktig rättstillämpning genom att anse att denna artikel innebär en skillnad i behandlingen mellan pensionärer enbart på grund av deras nationalitet.

Pensioner utgör för offentliganställda en uppskjuten lön som är avsedd att tillförsäkra dessa en levnadsstandard som står i förhållande till nivån på deras tidigare tjänst. Skillnaden i situationen för tidigare franska offentliganställda, beroende på om de har franskt medborgarskap eller är medborgare i stater som blivit självständiga, motiverar inte, med hänsyn till syftet med pensionerna, en olikbehandling. Det framgår av förarbetena till bestämmelserna ... i artikel 71 i lag av den 26 december 1959 att syftet med dessa bestämmelser särskilt var att beakta de länders självständighet som nämns i artikeln, och skillnaden mellan dessa länders och Frankrikes ekonomiska utveckling, vilket gjorde det omotiverat att dessa pensioner därefter skulle uppräknas med anledning av utvecklingen av ersättningarna till franska tjänstemän. Skillnaden i behandling mellan innehavarna av pensioner enbart med anledning av deras nationalitet kan inte anses vara grundad på kriterier som är förenliga med detta syfte. Då dessa bestämmelser därför är oförenliga med bestämmelserna ... i artikel 14 i [Europakonventionen] har denna domstol inte gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att finna att de inte kan rättfärdiga försvarsministerns beslut att avslå ansökan från X ..."

19 Den nationella lagstiftningen ändrades under december 2002, men en utländsk medborgare som befinner sig i en sådan situation som Ameur Echouikh omfattas inte av dessa ändringar.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

20 Det framgår av handlingarna i målet vid den nationella domstolen att Ameur Echouikh, en marockansk medborgare som är född 1930 och bosatt i Frankrike, tjänstgjorde i den franska armén mellan den 19 augusti 1949 och den 16 augusti 1964.

21 Den 28 januari 2002 ansökte han, med stöd av artikel L. 252-2 i lagen, om en invaliditetspension med anledning av men från en sjukdom som upptäcktes den 26 februari 1953 i Saigon, där han befann sig med anledning av sin tjänst i den franska armén.

22 Även om denna ansökan var föremål för ett preliminärt beslut i vilket en pension beräknad på grundval av en invaliditetsgrad på 10 procent med anledning av en skada som uppkommit i tjänsten föreslogs, avslog försvarsministern genom beslut av den 24 maj 2004 ansökan, med motiveringen att den omfattades av artikel 71 i lag av den 26 december 1959, genom vilken Republiken Frankrike från och med den 1 januari 1961 inte längre erkänner några nya anspråk som framställs av medborgare i där angivna tredjeländer, däribland Konungariket Marocko.

23 Den 6 juli 2004 överklagade Ameur Echouikh detta beslut vid Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan.

24 Till stöd för sin talan gjorde Ameur Echouikh gällande att det är klarlagt att han är bosatt i Frankrike och att den skada som åberopats till stöd för hans ansökan uppkommit till följd av hans tjänstgöring i den franska armén. Han uppfyllde således samtliga krav enligt de nationella bestämmelserna, med undantag av kravet på franskt medborgarskap, för att erhålla den förmån som han ansökt om. Nämnda beslut innebar ett åsidosättande av förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet, vilket särskilt anges i associationsavtalet och Europakonventionen, eftersom avslaget på hans ansökan om pension enbart grundade sig på den omständigheten att sökanden var marockansk medborgare.

25 Regeringens ombud medgav att det inte skulle ha funnits något hinder för att bevilja den av Ameur Echouikh sökta pensionen om denne hade varit fransk medborgare. Samtidigt hävdade denne inför den nationella domstolen att eftersom Ameur Echouikh inte längre tillhörde den franska armén, kunde han inte med ändamålsenlig verkan åberopa associationsavtalet, eftersom artikel 64 i detta avtal endast omfattar marockanska arbetstagare som är "sysselsatta" i värdmedlemsstaten, det vill säga utövar en avlönad yrkesmässig verksamhet. Vidare äger artikel 65 i samma avtal visserligen tillämpning på området för social trygghet, men i förevarande fall avses endast tillämpningen av den nationella lagstiftningen om militära invaliditetspensioner och rättigheter för medborgare i stater som tidigare fanns under fransk överhöghet.

26 Mot denna bakgrund beslutade Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Har artiklarna 64 och 65 i [associationsavtalet] direkt effekt?

2) Skall, för det fall att detta [avtal] ... av någon anledning inte skulle vara tillämpligt i förevarande mål, bestämmelserna i artiklarna 40–42 i samarbetsavtalet ..., vilket det förstnämnda avtalet är avsett att ersätta, anses ha direkt effekt?

3) Skall en marockansk medborgare som tjänstgjort i en medlemsstats försvarsmakt, även utanför den statens territotium, ingå i kategorin arbetare i den mening som avses i artiklarna 64 och 65 i ovannämnda [associationsavtal] ... och artiklarna 40–42 i ovannämnda samarbetsavtal ...?

4) Kan en marockansk medborgare som tillhör kategorin arbetare enligt nämnda gemenskapsrättsliga bestämmelser, oberoende av huruvida de ovannämnda bestämmelserna i avtalen med Konungariket Marocko[, som] undertecknade [s. 1976 och 1996 har direkt effekt, åberopa den direkta tillämpligheten av principen om icke-diskriminering på grund [av] nationalitet enligt artikel 12 EG ... och artikel 14 i [Europakonventionen]?

5) Skall en militär invaliditetspension, som en marockansk medborgare som tjänstgjort i försvarsmakten i en medlemsstat har ansökt om med anledning av men till följd av olycksfall eller sjukdom som inträffat under denna tjänstgöringstid, räknas till kategorin arbets- och avlöningsvillkor i artikel 64 i ovannämnda [associationsavtal] eller till kategorin social trygghet i artikel 65 i samma avtal?

6) Utgör artiklarna 64 och 65 i [associationsavtalet] och, före ikraftträdandet av nämnda avtal, artiklarna 40–42 i samarbetsavtalet ..., eller, om så inte är fallet,

artikel 12 EG ... och artikel 14 i [Europakonventionen], hinder för en medlemsstat att åberopa inskränkande bestämmelser i sin nationella lagstiftning kopplade till en marockansk medborgares medborgarskap för att

— inte ... bevilja honom en militär invaliditetspension som skulle ha beviljats, utan denna begränsning, det egna landets medborgare som i likhet med den marockanske medborgaren bor i landet, befinner sig i samma situation och har tjänstgjort i försvarsmakten under samma omständigheter,

— tillämpa andra villkor för honom än dem som tillämpas för det egna landets medborgare vad gäller beviljande, beräkning och tidsmässig omfattning av militära invaliditetspensioner som ersättning för men av olycksfall eller sjukdom som inträffat under tjänstgöring i försvarsmakten?"

7) Påverkas svaren på ovanstående frågor av att sökanden inte arbetade vid tidpunkten för ansökan och att det olycksfall eller den sjukdom som ligger till grund för ansökan inträffade under en tidigare period av aktiv tjänstgöring, i förevarande fall mellan den 19 augusti 1949 och den 16 augusti 1964, utanför en medlemsstat, i förevarande fall i Saigon, där sökanden tjänstgjorde i medlemsstatens militära styrkor?

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning

27 Enligt de skriftliga yttranden som har ingetts till domstolen anser den franska regeringen att det saknas anledning att besvara de hänskjutna frågorna.

28 Till följd av en dom av den 10 augusti 2005, i vilken Conseil d'État slagit fast att bestämmelserna i artikel 71 i lag av den 26 december 1959 inte utgör hinder för att en ansökan om pension, även om den ingetts efter den 1 januari 1961, bedöms i förhållande till de rättigheter som sökanden har enligt pensionslagstiftningen vid tiden för ansökan, beslutade nämligen de nationella behöriga myndigheterna den 12 december 2005 att bevilja ansökan från Ameur Echouikh. Då denne har fått rätt saknar således målet vid den nationella domstolen därefter föremål.

29 Till svar på en skrivelse från domstolens kansli, i vilken Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan tillfrågades om den mot denna bakgrund önskade vidhålla sin begäran om förhandsavgörande, har denna domstols ordförande anfört att enligt de uppgifter som Ameur Echouikh lämnat vid förhandlingen den 2 februari 2006 återstod det att vidta åtgärder för att han skulle kunna komma i åtnjutande av den pension som han har ansökt om. Vidare hade myndigheterna inte avsett att betala dröjsmålsränta till honom, varför han inte ville återkalla sin talan.

30 Ordföranden i den nationella domstolen har tillagt att även om det antas att en tunisisk medborgare under dessa omständigheter skulle beviljas nämnda pension på grund av ett beslut i en nationell domstol som är tillämpligt på honom och de aktuella bestämmelserna formellt inte upphävs, är de ställda frågorna fortfarande aktuella, bland annat för att bedöma det felaktiga agerandet mot bakgrund av gemenskapsrättens krav vad gäller de franska myndigheternas senfärdighet att bevilja den ansökan om pension som Ameur Echouikh ingett den 28 januari 2002 endast med motiveringen att denne var marockansk medborgare. Denna försening har ännu inte gottgjorts.

31 Följaktligen har Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan den 2 februari 2006 beslutat att inte återkalla sin begäran om förhandsavgörande.

32 Domstolen erinrar om att det enligt fast rättspraxis ankommer på den nationella domstol vid vilken tvisten anhängiggjorts, och som har ansvar för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt mål bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen (se bland annat dom av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, PreussenElektra, REG 2001, s. I-2099, punkt 38, och av den 12 juni 2003 i mål C-112/00, Schmidberger, REG 2003, s. I-5659, punkt 31).

33 Eftersom det inte på något sätt framgår av handlingarna att det är uppenbart att den tolkning av gemenskapsrätten som begärts av den nationella domstolen saknar samband med omständigheterna i eller föremålet för tvisten vid den nationella domstolen eller att den fråga som ställts i beslutet om hänskjutande är hypotetisk, skall domstolen följaktligen besvara de frågor som ställts av denna domstol.

Prövning av tolkningsfrågorna

34 I enlighet med artikel 104.3 första stycket i rättegångsreglerna kan domstolen, om svaret på en tolkningsfråga klart kan utläsas av rättspraxis, efter att ha hört generaladvokaten, när som helst avgöra saken genom motiverat beslut med hänvisning till ifrågavarande rättspraxis. Domstolen anser att detta är fallet i tvisten vid den nationella domstolen.

35 Den nationella domstolen har ställt sju tolkningsfrågor, vilka skall bedömas i ett sammanhang, för att få klarhet i huruvida artiklarna 40–42 i samarbetsavtalet, artiklarna 64 och 65 i associationsavtalet samt 12 EG och 14 i Europakonventionen

skall tolkas så, att de utgör hinder för värdmedlemsstaten att inte bevilja en militär invaliditetspension till en marockansk medborgare som tjänstgjort i denna stats armé och som är bosatt i den staten endast av det skälet att sökanden är marockansk medborgare.

36 Domstolen konstaterar inledningsvis att med beaktande av bestämmelserna i artikel 96 i associationsavtalet, enligt vilka detta avtal ersätter samarbetsavtalet efter dagen för dess ikraftträdande, det vill säga den 1 mars 2000, och med beaktande av att Ameur Echouikh ansökte om pension den 28 januari 2002 kan enbart associationsavtalet, av tidsmässiga skäl (*ratione temporis*), vara tillämpligt på omständigheterna i tvisten vid den nationella domstolen.

37 Vidare skall med hänsyn till den i det aktuella fallet begärda förmånens natur tillämpningsvillkoren för artikel 65.1 första stycket i nämnda avtal bedömas först.

38 För att besvara de frågor som ställts av den nationella domstolen skall först frågan huruvida denna bestämmelse i associationsavtalet kan åberopas av en enskild vid en nationell domstol prövas och, om så är fallet, därefter skall räckvidden av den icke-diskrimineringsprincip som anges i denna bestämmelse fastställas.

Huruvida artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet har direkt effekt

39 Domstolen erinrar om att det följer av fast rättspraxis att artikel 41.1 i samarbetsavtalet har direkt effekt och att enskilda som omfattas av dess tillämpningsområde kan åberopa den vid nationell domstol (se dom av den 31 januari 1991

i mål C-18/90, Kziber, REG 1991, s. I-199, punkterna 15-23, svensk specialutgåva, tillägg, s. 9, av den 20 april 1994 i mål C-58/93, Yousfi, REG 1994, s. I-1353, punkterna 16-19, och av den 3 oktober 1996 i mål C-126/95, Hallouzi-Choho, REG 1996, s. I-4807, punkterna 19 och 20, samt beslut av den 12 februari 2003 i mål C-23/02, Alami, REG 2003, s. I-1399, punkt 22, och av den 27 april 2004 i mål C-358/02, Haddad, ej publicerad i rättsfallssamlingen, punkt 26. Se även analogt dom av den 5 april 1995 i mål C-103/94, Krid, REG 1995, s. I-719, punkterna 21-24, och av den 15 januari 1998 i mål C-113/97, Babahenini, REG 1998, s. I-183, punkterna 17 och 18, avseende artikel 39.1 i samarbetsavtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Republiken Algeriet, undertecknat i Alger den 26 april 1976 och godkänt på gemenskapens vägnar genom rådets förordning (EEG) nr 2210/78 av den 26 september 1978 (EGT L 263, s. 1) (nedan kallat avtalet EEG–Algeriet), vilken är avfattad i samma ordalag som nämnda artikel 41.1).

40 Såsom Europeiska gemenskapernas kommission med rätta har påpekat är denna rättspraxis tillämplig på artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet, vilken har en ordalydelse som är identisk med artikel 41.1 i samarbetsavtalet. Målsättningarna med detta associationsavtal utgör dessutom en direkt följd av de målsättningar som utgjorde grunden för samarbetsavtalet.

41 Enligt den rättspraxis som återges i punkt 39 i förevarande beslut har artikel 41.1 i samarbetsavtalet och artikel 39.1 i avtalet EEG–Algeriet, i vilka det föreskrivs ett förbud mot all diskriminering på grund av nationalitet i fråga om social trygghet av algeriska och marockanska medborgare i förhållande till värdmedlemsstatens medborgare, direkt effekt trots att det associeringsråd som föreskrivs i dessa avtal inte har antagit tillämpningsbestämmelser för artikel 42.1 i samarbetsavtalet och artikel 40.1 i avtalet EEG–Ageriet avseende genomförandet av de principer som stadgas i artiklarna 41 respektive 39 (dom av den 4 maj 1999 i mål C-262/96, Sürül, REG 1999, s. I-2685, punkt 66).

42 Av samma skäl gäller dessa överväganden även för artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet, vilket innebär att den omständigheten att samarbetsrådet, som inrättats med stöd av artikel 67.1 i detta avtal, inte fattat något beslut saknar betydelse.

Räckvidden av artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet

43 För att avgöra räckvidden av den icke-diskrimineringsprincip som fastslagits i artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet skall det för det första kontrolleras huruvida en person som befinner sig i samma situation som Ameur Echouikh är en arbetare i den mening som avses i denna bestämmelse och för det andra huruvida en sådan militär invaliditetspension som den som är aktuell i tvisten vid den nationella domstolen omfattas av området social trygghet i den mening som avses i samma bestämmelse.

44 Vad gäller frågan vilka personer som omfattas av denna bestämmelses tillämpningsområde för enskilda har domstolen redan slagit fast att begreppet arbetare i artikel 41.1 i samarbetsavtalet omfattar både yrkesverksamma arbetstagare och sådana som har lämnat arbetsmarknaden efter att ha uppnått den ålder som krävs för att få ålderspension eller som har drabbats av ett av de riskfall som ger rätt till förmåner enligt andra grenar av det sociala trygghetssystemet (se bland annat domen i det ovannämnda målet Kziber, punkt 27, och beslutet i målet Alami, punkt 27).

45 Eftersom artiklarna 41.1 i samarbetsavtalet och 65.1 första stycket i associationsavtalet har samma ordalydelse är denna rättspraxis analogt tillämplig på den senare bestämmelsen.

46 Den omständigheten att Ameur Echouikh hade slutat arbeta vid tidpunkten för sin ansökan om invaliditetspension innebär således inte att han inte skall omfattas av denna bestämmelses tillämpningsområde.

47 Vad avser den omständigheten att sökanden har tjänstgjort i värdmedlemsstatens armé har domstolen redan slagit fast att en person som fullgör militärtjänstgöring, oavsett om den är obligatorisk eller frivillig, skall anses som arbetare med beaktande av den beroendeställning som är kännetecknande för dennes tjänstgöring i det militära, för vilken denne får ersättning (se analogt, för ett liknande resonemang, dom av den 13 november 1997 i mål C-248/96, Grahame och Hollanders, REG 1997, s. I-6407, punkterna 27–33).

48 Mot denna bakgrund skall Ameur Echouikh, eftersom det är ostridigt att han är en marockansk medborgare som utövat avlönad verksamhet i Frankrike, i vilken medlemsstat han är bosatt, anses som arbetare i den mening som avses i artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet.

49 Vad gäller det materiella tillämpningsområdet för den icke-diskrimineringsprincip som anges i artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet, konstaterar domstolen vidare att invaliditetsersättningar uttryckligen nämns i andra stycket i denna bestämmelse bland de grenar av social trygghet som omfattas av denna artikel.

50 Domstolen har dessutom vid upprepade tillfällen uttalat (domen i de ovannämnda målen Kziber, punkt 25; Yousfi, punkt 24, och Hallouzi-Choho, punkt 25; besluten i de ovannämnda målen Alami, punkt 23, och Haddad, punkt 27, samt analogt domarna i de ovannämnda målen Krid, punkt 32, och Babahenini, punkt 26) att begreppet social trygghet i artikel 41.1 i samarbetsavtalet skall tolkas på samma sätt

som det identiska begrepp som återfinns i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).

51 Av samma skäl som de i punkterna 40 och 45 i förevarande beslut kan denna rättspraxis tillämpas analogt på artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet.

52 I artikel 4.1 i förordning nr 1408/71 räknas de grenar av social trygghet som omfattas av tillämpningsområdet för denna. Bland dessa anges uttryckligen, i första stycket b, invaliditetsersättningar.

53 Följaktligen omfattas det slag av ersättningar som är aktuella i tvisten vid den nationella domstolen av tillämpningsområdet för artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet.

54 De omständigheter som angetts av den nationella domstolen, nämligen att den sjukdom som gett upphov till Ameur Echouikhs ansökan om invaliditetspension uppkommit under en tidsperiod för länge sedan, nämligen under åren 1949–1964, och att den uppkommit utanför värdmedlemsstatens gränser, kan inte förändra denna slutsats. Det är nämligen ostridigt att den verksamhetstid som ersättningen beräknas på, under vilken den sjukdom som legat till grund för nämnda ansökan uppkom, fullföljdes i denna medlemsstats tjänst, varför det i det aktuella fallet fanns ett direkt samband mellan den berörde och den aktuella medlemsstaten (se, för ett

liknande resonemang, dom av den 30 mars 1993 i mål C-282/91, De Wit, REG 1993, s. I-1221, punkt 21). Sjukdomen som uppkom under denna period inträffade vidare före ikraftträdandet av associationsavtalet, men de framtida följderna av denna, såsom möjligheten att komma i åtnjutande av en militär invaliditetspension med anledning av denna sjukdom, regleras i detta avtal, särskilt artikel 65.1, från ikraftträdandet av avtalet. Tillämpningen av avtalet i fråga kan därför inte anses avse en händelse som inträffat före ikraftträdandet av detta (se analogt, för ett liknande resonemang, dom av den 29 januari 2002 i mål C-162/00, Pokrzeptowicz-Meyer, REG 2002, s. I-1049, punkterna 49–52).

55 Det framgår slutligen likaledes av fast rättspraxis att den princip som anges i artikel 41.1 i associationsavtalet, nämligen att marockanska migrerande arbetstagare och deras familjemedlemmar som bor tillsammans med dem i fråga om social trygghet inte får diskrimineras på grund av nationalitet jämfört med medborgarna i de medlemsstater där de är eller har varit sysselsatta, innebär att de personer som omfattas av bestämmelsen skall behandlas som om de var medborgare i de berörda medlemsstaterna (se bland annat domen i det ovannämnda målet Hallouzi-Choho, punkt 35, och beslutet i det ovannämnda målet Alami, punkt 30).

56 Denna princip medför således att de personer som omfattas av tillämpningsområdet för nämnda bestämmelse i samarbetsavtalet kan göra anspråk på sociala trygghetsförmåner på samma villkor som medborgarna i värdmedlemsstaten, vilket innebär att det i den nationella lagstiftningen i fråga inte får ställas upp ytterligare eller strängare villkor för de förra jämfört med de villkor som gäller för medborgarna i medlemsstaten (se bland annat domen i det ovannämnda målet Hallouzi-Choho, punkt 36, och beslutet i det ovannämnda målet Alami, punkt 31, samt, analogt, domarna i de ovannämnda målen Babahenini, punkt 29, och Sürül, punkt 97).

57 Det är således inte bara oförenligt med nämnda icke diskrimineringsprincip att kräva att personer som avses i artikel 41.1 i samarbetsavtalet skall vara medborgare i den berörda medlemsstaten, utan också att ställa varje annat krav som inte ställs på de egna medborgarna (se domen i det ovannämnda målet Hallouzi-Choho, punkt 37, och beslutet i det ovannämnda målet Alami, punkt 32, samt, analogt, domen i det ovannämnda målet Babahenini, punkt 30).

58 Av de skäl som anges i punkterna 40, 45 och 51 i förevarande beslut kan samma slutsatser analogt tillämpas på artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet.

59 I förevarande fall är det ostridigt att den nationella lagstiftning som är aktuell i tvisten vid den nationella domstolen endast på grund av sökandens nationalitet utgör hinder för att bevilja en marockansk medborgare militär invaliditetspension.

60 En sådan lagstiftning förefaller följaktligen oförenlig med icke-diskrimineringsprincipen som fastslagits i artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet. Det följer nämligen av denna princip att en marockansk medborgare som tjänstgjort i armén i värdmedlemsstaten, i vilken han är bosatt, och således uppfyller alla villkor med undantag av nationalitetsvillkoret för att beviljas en sådan förmån som den som är aktuell i tvisten vid den nationella domstolen, inte kan förvägras denna enbart med anledning av hans nationalitet (se analogt bland annat domarna i de ovannämnda målen Krid, punkt 40, och Babahenini, punkt 31).

61 Mot bakgrund av det ovan anförda saknas anledning att besvara de övriga tolkningsfrågorna.

62 Det finns inte längre anledning att tolka artikel 64 i associationsavtalet, eftersom artikel 65.1 första stycket i detta avtal kan åberopas i nationella domstolar av en sådan marockansk medborgare som Ameur Echouikh för att förhindra tillämpningen av bestämmelser i nationell rätt som står i strid med avtalet.

63 Vidare kan artikel 12 EG, som rör den allmänna principen om icke-diskriminering på grund av nationalitet, endast tillämpas självständigt i situationer som omfattas av gemenskapsrätten men för vilka det inte finns några särskilda regler om icke-diskriminering i fördraget (se, för ett liknande resonemang, bland annat domen i det ovannämnda målet Sürül, punkt 64, samt dom av den 26 juni 2003 i mål C-422/01, Skandia och Ramstedt, REG 2003, s. I-6817, punkt 61, och av den 16 februari 2006 i mål C-185/04, Öberg, REG 2006, s. I-1453, punkt 25). Denna allmänna princip har gett upphov till en särskild reglering inom området för social trygghet, bland annat artikel 65 i associationsavtalet.

64 Slutligen följer av fast rättspraxis (se bland annat domen i det ovannämnda målet Schmidberger, punkterna 71 och 73 och där angiven rättspraxis) att de grundläggande rättigheterna utgör en integrerad del av de allmänna rättsprinciper som domstolen skall säkerställa efterlevnaden av, och att den därvid utgår från medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner samt från den vägledning som ges i de folkrättsliga dokument angående skydd för de mänskliga rättigheterna som medlemsstaterna varit med om att utarbeta eller har tillträtt. I detta sammanhang är Europakonventionen av särskild betydelse. De principer som följer av denna rättspraxis stadfästes i ingressen till Europeiska enhetsakten och därefter i artikel F.2 i EU-fördraget. Av detta följer att åtgärder som inte är förenliga med respekten för mänskliga rättigheter, vilka erkänns och garanteras därigenom, inte kan tillåtas.

65 Tolkningen i förevarande beslut vad gäller artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet är emellertid förenlig med kraven i artikel 14 i Europakonventionen och artikel 1 i tilläggsprotokollet såsom de tolkats bland annat av Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna i domen av den 16 september 1996, Gaygusuz mot Österrike (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-IV, s. 1129), eftersom domstolen tillhandahåller den nationella domstolen samtliga tolkningsdata som är nödvändiga för att den nationella domstolen skall kunna avgöra huruvida dessa bestämmelser är förenliga med de grundläggande rättigheter vilkas iakttagande domstolen skall säkerställa, såsom de säkerställs av Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna.

66 Mot bakgrund av vad som anförts följer att tolkningsfrågorna skall besvaras på så sätt att artikel 65.1 första stycket i associationsavtalet skall tolkas så, att den utgör hinder för värdmedlemsstaten att inte bevilja en marockansk medborgare som tjänstgjort i denna stats armé och som är bosatt i den staten en militär invaliditetspension endast av det skälet att sökanden är marockansk medborgare.

Rättegångskostnader

67 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

Artikel 65.1 första stycket i Europa–Medelhavsavtal om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Konungariket Marocko, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 26 februari 1996 och godkänt på gemenskapernas vägnar genom rådets och kommissionens beslut 2000/204/EG av den 24 januari 2000 skall tolkas så, att den utgör hinder för värdmedlemsstaten att inte bevilja en marockansk medborgare som tjänstgjort i denna stats armé och som är bosatt i den staten en militär invaliditetspension endast av det skälet att sökanden är marockansk medborgare.

Underskrifter